

Kornordningen.

Af Kjeld Philip.

1) I Danmark har man under denne ligesom under den forrige Krig og i de fleste andre Lande, der er inde under Blokaden, faaet særlige Love, hvorefter Dele af Aarets Kornhøst skal afleveres til det offentlige til nærmere af dette fastsatte Priser. I Danmark har man indtil nu faaet vedtaget tre saadanne Love, en for hver af de tre Høstaar 1940/41, 1941/42 og 1942/43¹⁾; med Bemyndigelse i disse Love har Landbrugsministeren udstedt nogle Bekendtgørelser, der navnlig har Interesse for dem, der er interesseret i Administrationen over for Landbrugerne af disse Love²⁾.

Der har hersket en almindelig Enighed om, hvorfor man har ladet saadanne Foranstaltninger gennemføre, idet man har anført Hensynet til Befolkningens tilstrækkelige Forsyning med Levnedsmidler som Begrundelse; hermed har man sikkert ment den tilstrækkelige Forsyning med forholdsvis billige Levnedsmidler, thi til at forsyne Borgerne med Levnedsmidler er Ordningen næppe nødvendig. I en Kamp mellem Menneskene og Husdyrene om Foderet vil Menneskene altid gaa af med Sejren, medmindre der foretages særlige Foranstaltninger for at hindre det. Kampen er i Virkeligheden ingen Kamp mellem Husdyr og Mennesker, men mellem, om Forbrugerne skal forsynes med Kød eller uforædlede Kornprodukter, og al Erfaring viser, at som Priserne paa Levnedsmidlerne stiger, og den Levefod, det er Borgerne muligt at opretholde, nedsættes, gaar Forbruget over fra Kød til Brød, Gryn, Kartofler o. l., selv om

---

¹⁾ Jfr. Lovene Nr. 390 af $25/7$ 1940, Nr. 185 af $16/4$ 1941 og Nr. 139 af $30/3$ 1942.

²⁾ Jfr. de landbrugsministerielle Bekendtgørelser Nr. 417 af $3/8$ 1940, Nr. 490 af $18/9$ 1940, Nr. 551 af $28/10$ 1940, Nr. 610 af $21/11$ 1940, Nr. 311 af $10/7$ 1941, Nr. 367 af $28/8$ 1941, Nr. 416 af $3/10$ 1941, Nr. 301 af $9/7$ 1942.

disse Næringsmidler absolut set, ja eventuelt relativt over for den animalske Føde, er blevet dyrere, fordi disse Levnedsmidler stadig vil være langt de billigste.

Formaalet maa derfor være, at Forbrugerne skal have Levnedsmidlerne til en forholdsvis lav Pris og derigennem blive i Stand til bedre at opretholde deres Levestandard iøvrigt; dette kan i Virkeligheden naas ad flere Veje, hvoraf her skal nævnes tre Typer, hvorimellem der kan være Overgangsformer.

(1) Det offentlige kan forlange Korn (og eventuelt andre Landbrugsprodukter) afleverede til en bestemt Pris, der er lavere, end Prisen vilde være som fri, og videresælge det afleverede til Forbrugerne til denne Pris eventuelt med Tillæg af paaløbne Omkostninger.

(2) Det offentlige giver et skattefinansieret Tilskud, saaledes at man kan holde en lavere Salgspris over for Forbrugerne end Afregningsprisen over for Producenterne. Dette Tilskud kan enten, saaledes som Tilfældet er herhjemme med Rugbrødet, komme alle til Gode, eller alene ydes til de mindre bemidlede Dele af Befolkningen, i hvilket Tilfælde Tilskudet lettest gives i Form af Rabatmærker. Den sidste Form er f. Eks. her i Landet blevet anvendt ved Udstedelsen af Smørrabatmærkerne.

(3) Det offentlige yder et Tilskud til Salgsprisen ligesom i (2), men finansierer dette Tilskud ved at trække paa Centralbanken.

Forskellen mellem de tre Tilfælde beror paa, hvem der realt kommer til at bære Byrden. I første Tilfælde bliver det Landbrugerne, i andet bliver det Skatteyderne. Til en vis Grad bliver det saaledes de samme Kredse, der nyder godt af Foranstaltningerne og betaler til dem, men helt bliver det ikke. I første Tilfælde sker der saaledes en Overførsel mellem fagligt, i andet mellem indkomstmæssigt (socialt) adskilte Grupper. I det tredje Tilfælde, som ikke har fundet nogen Anvendelse ved danske Landbrugsordninger, er der tilsyneladende ingen, der bærer nogen Byrde, og i Virkeligheden behøver der heller ikke at opstaa nogen Byrde, idet den forøgede Indkomst kan give Stødet til større Produktion eller paa anden Maade

blive neutraliseret i sine videre Virkninger. Sker dette ikke, spredes Byrden over hele Befolkningen i Form af højere Priser paa helt andre Varer, eventuelt i Form af en Rationering, der føles skærpet. Det kan ikke her være Stedet til at komme nærmere ind herpaa.

Ved den danske Kornordning har man valgt den første Fremgangsmaade, idet den anden dog gennem Statens Tilskud til at holde Rugbrødsprisen nede har fundet en vis ringe Anvendelse.

2) Kornordningen er ligesom de andre for Tiden gældende

Landbrugsordninger og ligesom Tredivernes mange Ordninger at betragte som Led i det offentliges almindelige Politik; man begaar derfor let Fejl, naar man betragter en saadan Ordningens Virkninger isoleret. Man er tilbøjelig til, naar man vil undersøge en Ordningens Virkninger, at sammeligne med Tilstanden, som den vilde være, om netop denne Ordning ikke eksisterede eller havde et andet Indhold. Men den Tilstand, man sammenligner med, er selv paavirket af andre Indgreb, hvoraf nogle endda antagelig har faaet deres Indhold bestemt af den Ordning, man studerer. Man kan danne sig et Skøn over de enkelte Ordningers Virkninger ved at tænke sig dem fjernede eller ændrede, men man kan ikke ad denne Vej finde frem til, hvorledes Forholdene vilde være, om man slet ikke havde grebet ind og saaledes havde ført en liberal Politik. Der er stadig en udbredt Tilbøjelighed til at betragte Tilstanden, som den vilde være uden Indgreb, som den naturlige og Indgrebet som noget kunstigt, hvorved Indkomstbeløb, der ikke sjældent af den ene eller den anden Part opfattes som en Almisser, overføres mellem Parterne. Men man kan med lige saa stor Ret anføre, at det er i Tilstanden uden vedkommende Indgreb, at der ydes noget fra den ene Samfundsgruppe til den anden.

Under den Grad af Interventionisme (Planøkonomi), hvorunder vi i Nutiden lever, kan man ikke tale om nogen retfærdig eller rimelig Pris og følgelig heller ikke om nogen tilsvarende Indkomst. Det hele bliver alene et Spørgsmaal om, hvad man finder politisk rimeligt og hensigtsmæssigt. At det

er umuligt at tale om nogen retfærdig eller rigtig Prisdannelse forhindrer selvfølgelig ikke, at den retfærdige Pris (f. Eks. Landbrugernes Begreb: Producentprisen) spiller en stor Rolle i den politiske Debat; den spiller vel en saa stor Rolle, fordi man faktisk ikke har nogen saadan retfærdig Pris; enhver Gruppe vælger sig da sin efter sit eget Forgodtbefindende. Havde man en almindelig anerkendt „retfærdig“ Pris, saaledes som man i ikke ringe Omfang havde under Liberalismen, var der netop intet at diskutere om.

Det afgørende bliver derfor ikke at finde den økonomisk rigtige Pris, for en saadan findes ikke, men at studere Virkningerne af, om man holder den ene eller den anden Pris, hvorefter Valget af Pris maa ske som et rent politisk Valg, bestemt af, hvad de bestemmende Parter finder mest i Overensstemmelse med deres Ønsker. Hvad man objektivt kan diskutere, bliver saaledes kun Virkningerne af den ene eller den anden Fremgangsmaade, men ikke det ønskelige eller retfærdige i den ene eller den anden. Paa de følgende Linier skal gives et Bidrag til en saadan Diskussion om Virkningerne af forskellige Fremgangsmaader.

3) Som anført er det centrale i Kornordningen, at den tvinger Landbrugerne til at aflevere Dele af Aarets Høst. Afleveringen af Korn foregaar efter en i Loven fastsat Skala, i hvilken der i Ordningens andet Aar skete en betydelig Skærpelse, men som derefter er blevet bibeholdt praktisk talt uforandret, kun med en mindre Lempelse for de største Landbrugere, hvilket skyldes, at det i Høstaaret 1941/42 viste sig, at en endog meget stor Del af de største Landbrugere saa sig nødsaget til at anmelde Forbehold; saaledes afleverede kun ca. 34 pCt. af Landbrugerne med over 100 000 Kr. Grundværdi, hvad der krævedes af dem. Tabel 1 giver en Oversigt over, hvad der er krævet afleveret.

Efter disse Regler var det planlagt, at der skulde udskrives ialt for Høstaaret 1940/41 667 Mill. kg, i 1941/42 873 Mill. kg og for 1942/43 praktisk talt samme Mængde. Takket være,

Tabel 1.

mellem	Afleveringspligt pr. 1000 Kr. Grundværdi		
	1940/41 hkg	1941/42 hkg	1942/43 hkg
8— 10 000	0	5	5
10— 12 000	5	5	5
12— 25 000	5	5,5	5,5
25— 35 000	6	6,5	6,5
35— 50 000	6	7	7
50— 60 000	7	8	8
60— 80 000	7	9	9
80—100 000	8	10	9,5
100 000—	8	10,5	10

at man ved Budgetteringen havde begaaet en statistisk Fejl, viste det sig, at man faktisk efter den for Høstaaret 1940/41 vedtagne Skala udskrev 728 Mill. kg; de saaledes overskydende 61 Mill. kg kom imidlertid yderst belejligh, idet det herved blev muligt at forsyne de Grupper, til hvem intet var beregnet ifølge dette Aars Kornordning — først og fremmest Heste uden for Landbruget og Bryggerierne — med noget Korn. For Høstaaret 1941/42 viste det sig, at den vedtagne Skala førte til en lidt mindre Udskrivning end paa Forhaand antaget, idet der faktisk blev udskrevet 859 Mill. kg. Den samlede Udskrivnings Størrelse bedømmes maaske bedst, naar den sammenholdes med Aarets Høst af Kærne, der i 1940 anslaaes til 3250 Mill. kg og i 1941 til 2760 Mill. kg; man vil heraf se, at af den samlede Høst er der i de to Aar blevet udskrevet henholdsvis ca. 22 pCt. og ca. 32 pCt. Imidlertid ligger det afleverede en Del under det udskrevne, takket være Forbeholdretten³⁾, hvoraf følger, at det faktisk afleverede af Høstaaret 1940/41 alene blev 630 Mill. kg eller ca. 19 pCt. af Høsten og for 1941/42 omkring 718 Mill. kg eller ca. 26 pCt.

I Tabel 2 er foretaget nogle Beregninger over Afleveringspligten sat i Forhold til Høsten paa Brug af forskellig Størrelse. Det maa straks om disse Beregninger siges, at de selvfølgelig ikke kan give andet end groft beregnede Skøn, og at de enkelte Brug naturligvis vil kunne fremvise endog meget

³⁾ Jfr. Lovens § 2.

Tabel 2.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Kr. Grundværdi	Areal ha	Korn- areal ha	Beregnet Kærnehøst hkg	Afleverings- pligt hkg	(5) i % af (4)
8 500	15	6	126	2,5	2
11 000	18	7,2	151	15	10
14 000	22	8,8	185	31	18
18 000	26	10,4	218	53	24
25 000	32	12,8	269	91,5	34
35 000	43	18,5	389	156,5	40
55 000	60	26,4	574	301,5	53
90 000	103	45,3	951	621,5	65

store Afvigelser fra disse Gennemsnitstal. I Kolonne (1) er valgt som Eksempel 8 Ejendomsstørrelser, angivet efter Kr. Grundværdi; i Kolonne (2) er vist det gennemsnitlige Antal ha for Ejendomme af den i Kolonne (1) viste Grundværdistørrelse; i Kolonne (3) er efter Arealstatistikken beregnet det gennemsnitlige Antal ha med Korn for Ejendomme af den i (2) viste Størrelse. (3) er da ganget med det gennemsnitlige Hektarudbytte for Kornhøsten 1941 (21 hkg pr. ha), hvorefter man finder den beregnede Høst for 1941 (4). Endelig viser (5) Afleveringspligten (1941/42) og (6) denne i Procent af den beregnede Høst. Man vil se, hvorledes det afleverede stiger op til 65 pCt. for Ejendomme med 90 000 Kr. Grundværdi. Ved Bedømmelse af Tallene maa man erindre den daarlige Høst i 1941, som har bevirket, at Procenttallene i (6) er blevet højere end tilsigtet ved Lovens Vedtagelse.

De stærkt stigende Procenttal i (6) gør det forklarligt, at en større Del af de store Ejendomme end af de smaa har maattet tage Forbehold, saaledes som det fremgaar af Tabel 3, der angiver Tal for Høstaaret 1941/42.

Tabel 3.

Kr. Grundværdi	Antal afleverings- pligtige Ejendomme	Ejendomme, der har meldt Forbehold Antal	%
— 30 000	69 263	13 546	19,6
30— 50 000	12 853	3 226	25,1
50—100 000	3 384	1 256	37,2
100 000—	1 039	697	66,4

4) Kornordningen gaar som bekendt videre end til at fastsætte Aflevering og Pris for det afleverede, idet den ogsaa griber regulerende ind over for det resterende Korn. Paa dette Omraade indeholdt den første Ordning — for Høstaaret 1940/41 — nogle Bestemmelser, som kan tages som Eksempel paa økonomisk mindre gennemtænkte Foranstaltninger, idet man havde indført en Maksimalpris for det frie Korn. Bestemmelsen var i sig selv en Fortsættelse af Bestemmelser i tidligere Lovgivning. Man maa formode, at den var indsat af Hensyn til de kornkøbende Landbrugere og øvrige Kornkøbere (Industrien og Vognmænd med Hestehold uden for Landbruget). Imidlertid satte man ingen Maksimalpris for den vigtigste Anvendelse af Kornet, nemlig som Svinefoder og Hønsfoder, og efterhaanden, som Priserne paa Flæsk og Æg steg stærkt i Løbet af Efteraaret 1940, blev det klart, at der intet Korn vilde komme frem til Salg til Maksimalprisen, fordi det for samtlige Landbrugere kunde betale sig betydeligt bedre at opfodre end at sælge det.

Maksimalprisen var formentlig til Skade for alle de implicerede Parter. For det kornkøbende Landbrug maa en selv nok saa høj Pris være en Fordel frem for en Maksimalpris, til hvilken intet kan faas. Er man villig til at give 50 Kr. for 1 hkg, maa det være, fordi man mener sig bedre stillet, naar man faar det dyre Korn, end om man ikke fik det. For det kornsælgende Landbrug maa det være en Fordel at have et Valg mellem at kunne sælge eller selv opfodre. For Forbrugerne og Eksporten maa det være en Fordel, at Produktionen foregaar der, hvor man faar den største Mængde animalske Produkter ud af den disponible Mængde Foder, og det sikres bedst gennem den frie Handel, hvorved de dygtigere Opdrættere vil kunne byde mere for Kornet og derved overføre det til sig fra de mindre dygtige. Vanskeligst stillede under Ordningen af 1940/41 syntes de Industribedrifter, der anvender Korn, at være, idet de ikke kunde faa noget; de var dog paa en Maade de eneste, der — ganske mod Bestemmelsens Hensigt — fik Fordel af Ordningen, idet de fik tildelt af det af-

leverede Korn, da det viste sig, som foran omtalt, at den faktiske Aflevering i 1940/41 blev en Del større end den tilsigtede.

Takket være denne Regels U hensigtsmæssighed faldt den bort ved den næste Kornlov. Man stod ved denne over for to Alternativer: (1) man kunde opretholde Maksimalprisen og forhindre det kornsælgende Landbrug i at foretrække at opfodre Kornet ved at inddrage det under Tvangsafleveringen, eller (2) man kunde ophæve Maksimalprisen og lade de kornkøbende konkurrere med Husdyrene om Kornet og saaledes købe det til den Pris, hvortil det kan betale sig at opfodre det. Faktisk valgte man en Mellemsvej, idet man lod Kornet til Kornkøberne uden for Landbruget komme ind under Tvangsafleveringen og ophævede Maksimalprisen for de øvrige.

5) Større Interesse end til ovenstaaende er der imidlertid

knyttet til Fastsættelsen af Afregningsprisen for det afleverede Korn. Denne er, som det vil være bekendt, nu officielt Kr. 25,—, 28,— og 29,— pr. hkg for henholdsvis Foderkorn, Hvede og Rug. I Virkeligheden er den mere, idet man i de sidste to Ordninger har indført den Regel, at der skal efterbetales til de Landbrugere, der fuldt ud og rettidigt har opfyldt deres Afleveringspligt, et Beløb af Kr. 10,— pr. 100 kg for $\frac{1}{8}$ af deres Ligningskvantum. Herved forhøjes saaledes Maksimalprisen for de efterrettelige Landbrugere til henholdsvis for de tre nævnte Typer Korn Kr. 26,25, 29,25 og 30,25.

Reglens ejendommelige og upraktiske Formulering peger tilbage paa dens Oprindelse. Fra Dele af Landbrugets Side har man fundet det urimeligt, at Industrien og Byernes Heste skulde have nogen prismæssig Fordel af det tvangsafleverede Korn, og har derfor forlangt, at denne Ottendedel af det afleverede Korn skulde betales med en højere Pris end det øvrige. Det er muligt, at man ud fra en indkomstpolitisk Synsvinkel vil finde det rimeligt, at Afregningsprisen skal være 1,25 Kr. højere, og det er muligt, at man administrationsteknisk har Brug for en Præmie specielt til de efterrettelige Landmænd, og det er ogsaa muligt, at man vil finde det rimeligt, at Indu-

strien skal betale forholdsvis meget for Kornet til sit formentlig mindre nødvendige Forbrug, men hver Tings Berettigelse maa undersøges for sig, og Indgrebets Styrke bestemmes af det politisk hensigtsmæssige og ikke af en ganske tilfældig Sammenkobling foretaget ud fra en økonomisk irrationel — men politisk sikkert ganske magtfuld — Sammenblanding⁴⁾.

6) Man har erklæret, at det ved Maksimalprisens Fastsættelse gjaldt om at sætte denne saaledes, at man sikrede sig en stor Produktion af Korn. Hertil er for det første at bemærke, at en høj Pris paa Korn i Almindelighed næppe saa meget fører til en større Produktion af Korn som af Stoffer, der kan erstatte Korn, idet det fører til, at man i Almindelighed gaar over til at dyrke mere intensivt, d. v. s. først og fremmest, at man erstatter Korn med Roer og Græs med Korn eller Roer, og eventuelt tillige, at man anvender noget mere Gødning. Den sidste Følge kan man se bort fra under de nuværende Forhold. At højere Priser paa Korn næppe saa meget fører til større Produktion af Korn som af Stoffer, der kan erstatte Korn, kan selv under de nuværende Forhold ikke være nogen Gene, da der herved alt i alt skabes større Ernæringsmuligheder.

Men Spørgsmaalet er, om Prisen paa det afleverede Korn overhovedet har nogen Betydning for Produktionen. Naar en Landmand overvejer, om han skal dyrke lidt mere eller lidt mindre, vil han, hvis han da tænker rationelt over de Ting, overveje, hvor meget større Udbytte, han yderligere vil faa af at dyrke lidt mere, og hvor store Omkostninger, han vil paadrage sig ved at dyrke det mere. Og selv om kun de færreste Landbrugere foretager egentlige rationelle Udregninger, førend de bestemmer sig til, hvordan de vil tilsaa deres Marker, maa man dog antage, at der foretages mere skønsmæssige

---

⁴⁾ I Kornloven for 1942/43 er der tilføjet en Bestemmelse, hvorefter Statskassen kan skyde det fornødne til, for saa vidt den højere Pris paa Korn til Heste og Industrien ikke er tilstrækkelig til at sikre, at Landbrugerne kan faa Præmien paa de 10 Kr. for $\frac{1}{8}$ af Kornet.

Overvejelser af den nævnte Art⁵⁾. Men, hvis det er Tilfældet, maa man ogsaa antage, at Afregningsprisen næsten ingen Indflydelse vil faa paa Produktionens Omfang, for den vil kun i ganske faa Tilfælde indgaa i Landmandens Overvejelser. Afleveringspligten er jo uafhængig af, om der dyrkes meget eller lidt. Naar Landmanden derfor overvejer, om han vil dyrke lidt mere eller lidt mindre, vil han regne med, at alt, hvad han dyrker mere, vil han kunne opfodre eller eventuelt sælge som Frihandelskorn, og afgørende for, om han vil producere det mere, maa det derfor være, hvad han mener, at Opfodringsværdien eller Salgsværdien i frit Marked vil være.

Afregningsprisen vil derfor indgaa i den enkelte Landbrugers Beregninger paa en helt anden Maade end „normale“ Priser. I Almindelighed vil en Prisændring, f. Eks. en højere Pris end tidligere, bevirke, at man foretager en mindre Tilpasning af Sædskiftet til den ny Prissituation. Men en Ændring af Afregningsprisen kan inden for en vis Margin ingen Indflydelse faa paa Produktionen, idet den som anført slet ikke paavirker saadanne Kalkuler hos Landbrugerne, saa længe de regner med at ville opfylde Afleveringen. Derimod kan denne Pris sammenholdt med Priserne paa de Produkter — herunder særligt paa Frø og de saakaldte Industriplanter — der ikke skal afleveres, blive saaledes, at Landbrugerne helt opgiver den sædvanlige Dyrkningsform og paa Forhaand bestemmer sig til at tage Forbehold. Tilpasningen sker saaledes for den enkelte Landbruger, hvis han da handler fornuftigt, i Spring, og Springet over til paa Forhaand at regne med Forbeholdt vil ske desto før, jo større en Del af Produktionen der skal afleveres, og jo lavere Prisen paa det afleverede sættes. Hos de Landbrugere, der paa Forhaand bestemmer sig til at tage Forbehold, maa man vente en Tilbøjelighed til at dyrke saa lidt Korn som næsten muligt uden at angribe den Del, de i alle Tilfælde selv maa beholde, idet man vil faa økonomisk mere

---

⁵⁾ Som Eksempel paa, i hvilket Omfang danske Landbrugere foretager saadanne Beregninger, kan henvises til den forbavsende Grad, hvori Tredivernes Svineproduktion tilpassedes til Prisændringerne paa Svinekort og Pattegrise.

ud af de Afgrødeenheder, der kan opfodres, end af de, der skal afleveres. Det er sikkert meget faa Landbrugere, der, selv om man tænker sig, de nugældende Forhold vil vare ved længe endnu, paa denne Maade vil lægge deres Landbrug helt om,⁶⁾ og man maa derfor regne med, at Afregningsprisen er ret ligegyldig for Produktionens Omfang.

Derimod maa man tillægge den forskellige Pris for de forskellige Kornsorter en vis Betydning. Det maa være i Landbrugernes Interesse, at saa stor en Del af det afleveringspligtige Korn som muligt kommer til at bestaa af de bedst betalte Sorter.

Tabel 4.

	Landbrugsarealets Anvendelse i Juli					Areal tilsaaet i Efteraaret 1941 1000 ha
	1936 1000 ha	1939 1000 ha	1940 1000 ha	1941 1000 ha	1942 1000 ha	
Hvede	112	134	81	82	6	74
Rug	132	137	137	192	190	228
Andre Kornarealer	1083	1104	1052	1046	1127	—
	1327	1375	1270	1320	1323	—

Tabel 4, der viser Landbrugsarealets Anvendelse, bekræfter foranstaaende teoretiske Betragtninger. Tabellen viser to Førkrigsaar, 1936 og 39, og de tre første Krigsaar. Endvidere viser den sidste Kolonne det anslaaede tilsaaede Areal fra Efteraaret 1941. Man vil se, hvorledes det samlede Kornareal ikke afviger stærkt fra Førkrigstidens, men nærmest er blevet mindre. Derimod er der sket en meget betydelig Udvidelse af Rugarealet; man maa dog have Lov til at antage, at en stor Del af denne Udvidelse skyldes, at man under Indtryk af de sidste Aars daarlige Hvedehøst har erstattet denne Afgrøde i Sædskiftet med Rug. Hvedearealet viser derimod stærk Til-

⁶⁾ Man maa iøvrigt have Lov til at antage, at skulde en saadan Omlægning finde Sted i større Omfang, vil den blive bremset, enten ved et Dyrkningspaabud, saaledes som det har været paatænkt, eller, hvad der umiddelbart maa forekomme langt simplere, ved at sætte saadanne Maksimalpriser paa Industriplanterne, at Dyrkningen heraf alene kommer til at beslaglægge saa megen Jord, som det offentlige finder forsvarligt.

bagegang, hvad for en Del skyldes Omløjninger og senere mindre Saaning paa Grund af de sidste Aars daarlige Hvedehøst.

7) Netop, da man kan regne med, at den totale Produktion er ret upaavirket for Ændringer i Afregningsprisen for det afleverede Korn, er man i Stand til med forholdsvis stor Nøjagtighed at skønne over Betydningen for Landbrugernes totale Indkomst af Ændringer i denne Pris. Man kan som Eksempel tænke sig Virkningen af en Ændring i Prisen paa 1 Kr. Man maa da først beregne, hvor stor en Del af det afleverede Korn, der atter havner inden for Landbruget. Man maa derfor fra den totale, afleverede Mængde trække alt Tildelingskornet og Kornet til Avlscentre m. m.; fremdeles maa man fratække ca. 30 pCt. af Kornet til Fremstilling af Brød, Gryn og Kaffesurrogater og af det til Spritfabrikkerne og Bryggerier afleverede, idet man maa kunne paaregne, at Landbrugerne nyder godt af disse Ting i det Omfang, hvori deres Antal svarer til hele Befolkningens. Der bliver herefter efter Forslaget til en Kornordning for 1941/42 en Aflevering til Befolkningen uden for Landbruget paa 4,7 Mill. hkg. En Forhøjelse af Afregningsprisen paa en Krone pr. hkg vil saaledes betyde, at Landbrugerne faar ialt 4,7 Mill. Kr. mere at disponere over til deres Forbrug. Man vil ved denne Beregning kunne se Betydningen for det samlede Beløb, der staar til Disposition for Landbrugerne til Forbrug, ved forskellige andre Afregningspriser.

Afregningspris for Foderkorn Kr. pr. hkg	Mill. Kr. + mere ÷ mindre
42,—	+ 74
26,25	0
25,—	÷ 6
15,—	÷ 53

Ovenfor er ved nogle faa Eksempler vist det større eller mindre Beløb, der vilde være disponibelt, hvis Prisen var anderledes end den nuværende (26,25). Der er regnet med, at den nugældende Prisaftand mellem Foderkorn og Hvede og

Rug opretholdes. Prisen 42 Kr. pr. hkg er valgt som Repræsentant for, hvad Prisen mindst maa formodes at ville blive, om Handelen var helt fri; dette Tal er fundet som den Værdi, man formentlig mindst kan tillægge Kornet i dens „daarligste“ Anvendelse, nemlig ved Opfodring.

8) Imidlertid kan man i denne Henseende vanskeligt tale om Landbruget som Helhed, fordi de forskellige Dele af Landbruget vil have meget forskellig Interesse i denne Afregningspris. Idet man stadig ser bort fra dem, der tager Forbehold, kan man foretage visse Skøn over de forskellige Grupperes Mer- eller Mindrefortjeneste ved Ændringer i Prisen. Saa-danne Skøn kan — takket være, at en højere eller lavere Prisingen som helst Indflydelse kan have paa Korndyrkningens Omkostninger — foretages med stor Rimelighed. I Tabel 5 er

Tabel 5.

Kr. Grundværdi	Afleveringspligt 1942/43 hkg (1)	Til-delings-korn ⁷⁾ hkg (2)	Antal underholdte paa Ejend. ca. (3)	Kr. Merindtægt pr. Kr. Stigning i Afregningspris	
				(I)	(II)
90 000	616,5	0	16	595	617
50 000	261,5	0	13	240	261
30 000	121,5	0	10	106	121
15 000	36,5	0	7	26	36
10 000	10,0	0	5	2	10
8 500	2,5	0	4	÷ 3	2
5 000	0	6	3	÷ 10	÷ 6
3 500	0	12	3	÷ 16	÷ 12
2 000	0	8	3	÷ 12	÷ 8

⁷⁾ Angivet efter De samvirkende danske Husmandsforeningers af Landbrugsministeriet godkendte Forslag for 1941/42.

der givet Eksempler fra 9 Størrelsesgrupper; Resultatet meddeles i de to sidste Kolonner, hvor (1) viser, hvor stor Merfortjenesten vil blive paa de enkelte Brug, hvis Afregningsprisen bliver 1 Kr. højere under Forudsætning af, at ogsaa Salgspriserne for Korn sættes tilsvarende op. For at foretage

Korrektionen m. H. t. Købet af Kornprodukter er der regnet med, at det i Kolonne (3) nævnte Antal Personer faar deres Næring gennem vedkommende Brug. Dette Tal er skønnet ved Hjælp af Tællinger fra 1934 vedrørende Antal beskæftigede ved Landbrug af forskellig Størrelse. Der er regnet med et Forbrug af Korn og Kornprodukter, dog ikke via de animalske Produkter, idet der under de for Haanden værende Forhold ikke sker nogen Paavirkning fra Kornpris til Pris paa forædlet Produkt, paa 150 kg pr. Individ pr. Aar, hvad ret nøje svarer til det gennemsnitlige Forbrug. For saa vidt man derimod paa den ene eller den anden Maade opretholder de nugældende Priser ved Salg af Korn — bortset fra Tildelingskorn — faar man det i Kolonne II nævnte Resultat. Ved en Nedsættelse af Afregningsprisen kan II anvendes umiddelbart analogt, medens I skal forøges noget, nemlig med den dobbelte Difference mellem II og I, idet det nu bliver en Gene, at Prisen paa Kornprodukterne fastholdes, et Tilfælde, der næppe vil have nogen praktisk Betydning.

Tabellen viser med al Tydelighed, hvorledes man i Kornordningens Afregningspris har en meget vigtig Faktor til at regulere de større Landbrugeres Indkomster efter de politiske Ønsker, hvorimod de smaa Landbrugeres ikke er særligt følsomme over for Ændringerne, selv om de selvsagt — takket være de smaa Landbrugeres langt ringere samlede Indkomst — er relativt langt mere følsomme, end de absolutte Tal umiddelbart viser. Man kan vel skønne, at en Forøgelse af Afregningsprisen med 10 Kr. vilde i 1941/42 have forøget den største af de nævnte 9 Landbrugeres Indkomst med ca. 60 pCt., medens den vilde have formindsket de mindstes med op til ca. 10 pCt.

Under den Grad af Indgreb i Prisdannelsen, man for Øjeblikket kender, hvor saa godt som alle Priser paa Landbrugets Produkter enten direkte fastsættes af det offentlige eller fastsættes ved Aftaler, hvori det offentlige er en medvirkende Faktor, saaledes som Tilfældet er med Eksportpriserne, har det offentlige i Virkeligheden Magten til ikke alene at bestemme Landbrugets samlede Indkomst, men tillige til i de store Træk at bestemme dennes Fordeling mellem Landbrugets forskellige

Grupper. Til en saadan Regulering er Ændringer i Kornprisen særlig egnet, idet de som nævnt ikke kan antages at faa større produktionsmæssige Følger.

Der er for Tiden en stærk Tilbøjelighed til at stabilisere Priserne; det er for denne Stabilisering af største Betydning, at den giver et saadant Indkomstniveau for de forskellige Grupper af Landbrugere, som man politisk finder ønskeligt.

9) Kornlovens Virkninger er hidtil blevet væsentligst betragtet ud fra dens Interesse for Producenterne. Imidlertid har den selvsagt en tilsvarende Interesse for Forbrugerne, baade inden for og uden for Landbruget.

Tabel 6.

	Disponible Kornmængder ifølge Kornordningen for Høstaarene		Købspris	
	1940/41 1000 t	1941/42 og 1942/43 1000 t	1940/41 Kr. pr. hkø	1941/42 og 1942/43 Kr. pr. hkø
Kornmøllerne:				
Rug	} 410	410	} 31,—	31,25
Hvede				
Ombytningskorn	—	—	28,—	26,50
Grynmøllerne	37	100	} 28,50	29,—
Tildelingskorn	100	100		
Svine- og Høsehold	22,5	23		
Avlscentre m. m.	4,5	4,5		
Heste uden for Landbr. ..	0	40		32,—
Spritfabrikation	0	7,5	} —	44,—*)
Bryggerier	0	35		
Kaffesurrogatfremst.	0	12		
Ialt	574	732		

*) Heraf lægges Kr. 29,— til Kornkøbmænd og Kr. 15,— direkte til Statens Kornkontor.

Af Tabel 6 fremgaar det, hvorledes man i Kornlovene har planlagt at disponere over den afleverede Høst. Der er i Lovgivningen aabnet Mulighed for Overførsel mellem Posterne, saaledes at det planlagte ikke behøver at være identisk med det realiserede. Man vil se, hvorledes de to sidste Kornlove

paa dette som paa næsten alle Omraader er ens, medens den første lød paa noget mindre, idet man af en eller anden Grund havde troet det muligt, at Hestene i Byerne og Industrien skulde kunne skaffe sig Korn til de da gældende Maksimalpriser.

I Tabellens anden Afdeling vises Købsprisen for de forskellige Grupper af Købere. Man vil se, hvorledes der er blevet gennemført en Prisdiskriminering mellem de forskellige Grupper af Forbrugere, hvor man tilsyneladende har søgt at lade det, man har opfattet som samfundsmæssigt mest nyttigt, faa Kornet billigst. Forskelsbehandlingen er gennemført ved et ret indviklet System med Værdimærker og Indkøbstilladelser af forskellig Farve, ved hvis Indlevering der af det offentlige enten ydes eller kræves visse Beløb af Kornkøbmændene. Resultatet af dette System er, at for Foderkornets Vedkommende faar Købmændene i Almindelighed uden Hensyn til den forskellige Salgspris en Bruttofortjeneste paa 1 Kr. pr. hkg, medens de for Brødkornet opnaar Kr. 2,25 pr. hkg.

10) En stærkt diskuteret Regel inden for Kornordningen har

Reglen om de 100 000 t Tildelingskorn til de smaa Landbrugere været. Vil man danne sig et Skøn over den økonomiske Betydning af denne Regel specielt, vil det være rimeligt at sammenligne Situationen, som den nu er, med den, som den vilde være, om alene denne Regel var udeladt af Kornordningen, og Afleveringspligten havde været tilsvarende mindre. Det afgørende bliver da, til hvilken Værdi man skal ansætte det Korn, det mindre Landbrug modtager. Af to Grunde kan man ikke som Sammenligningsgrundlag anvende den nu gældende Pris paa Frihandelskornet, dels vilde denne Pris uden Afleveringen af de 100 000 t formentlig være en Del lavere, og dels vilde det mindre Landbrug formentlig kun anskaffe en ringe Del af den nu tildelte Mængde, hvis Prisen ikke blev væsentlig lavere end den nuværende Pris paa Frihandelskorn. Det er derfor rimeligere at se paa Kornets Værdi ved dets Anvendelse til Opfodring; man kan vel med de nu gældende Priser paa Flæsk o. l. ansætte denne Værdi til

42 à 45 Kr. og regne med, at kom Prisen over dette Beløb, vilde det mindre Landbrugs Indkøb til Opfodring i det væsentlige høre op. Regner man med, at Kornet ved Opfodring indbringer de nævnte Beløb, maa man slutte, at den nævnte Regel i Kornordningen, isoleret betragtet, betyder en Overførsel fra det større til det mindre Landbrug paa 16 à 19 Mill. Kr. pr. Aar.

11) Som omtalt sælges Brødkornet fra Kornkøbmændene til Kornmøllerne til en Pris af henholdsvis 31,25 Kr. og 30,25 Kr. pr. hkg Rug eller Hvede. Imidlertid har man fastsat Maksimalpriserne paa Rugmel og Hvedemel saaledes, at de svarer til Kornpriser paa henholdsvis 36 og 35 Kr. Denne Difference fremkommer derigennem, at Møllerne saavel, naar de køber Korn, som naar de formaler det, skal erlægge en Afgift. Disse Afgifter er fastsat saaledes, at den første (Indkøbsafgiften) bliver desto større, jo senere paa Aaret Møllerne køber Korn, medens Formalingsafgiften omvendt bliver mindre og mindre, som Aaret gaar. De to Afgifter varierer paa en saadan Maade, at Møllerne altid kommer til at erlægge Kr. 4,25 pr. hkg, for saa vidt de køber og formaler Kornet i samme Maaned, medens de to Afgifter tilsammen bliver 40 Øre pr. hkg — til Dækning af Svind o. l. — mindre for hver Maaned, Kornet ligger uformalet paa Møllernes Lager.

Uden for Kornordningen, men alligevel i saa nær Tilknytning til denne, at det vil være rimeligt paa dette Sted at omtale det, er Reglerne, hvorefter der opkræves en særlig Afgift paa Hvede, hvis Provenu gaar til et Tilskud til Formalingen af Rug for derigennem at muliggøre en lavere Pris paa Rugbrød⁸⁾). Disse Regler er ældre end Kornordningen, ja de kan paa en Maade føres tilbage til Tredivernes Kornordning, der som bekendt iøvrigt havde et ganske andet Formaal end den nu-gældende⁹⁾). Ifølge de nævnte Regler opkræves der hos Møl-

⁸⁾ Jfr. Lov Nr. 383 af 8. Sept. 1941.

⁹⁾ Jfr. herom f. Eks. Kjeld Philip: En Fremstilling og Analyse af den danske Kriselovgivning 1931—38, København 1939, S. 115 ff.

lerne en Afgift paa Kr. 5,80 pr. hkg Hvede, der anvendes til Formaling, og ydes et Tilskud af Kr. 19,35 pr. hkg anvendt Rug, hvortil kommer et mindre Tilskud for Strømel eller Klid anvendt til Formaling med Rug. Det meget betydelige Tilskud til Rugmelsfremstilling dækkes foruden gennem Afgiften paa Formalingen af Hvede ved et Statstilskud. Paa Finansloven for 1941/42 er der saaledes afsat til dette Formaal 9 Mill. Kr. og for 1942/43 7,5 Mill. Kr. Det sidste Beløb maa utvivlsomt ved senere Bevilling forøges meget væsentligt, idet man maa paaregne, at Hvedeafgiften saa godt som intet vil give i Aaret 1942/43.

Hvis man vil søge at danne sig et Skøn over Brødforbrugernes Interesse i Maksimalprisen paa det afleverede Korn, vil en ganske enkel Beregning vise, at for hver Krone, denne Pris ændres, vil Forbrugernes samlede Betaling for Brødet blive ændret med godt og vel 4 Mill. Kr. Anslaaer man, at Kornprisen under „frie“ Forhold, d. v. s., hvis man ingen Kornordning havde gennemført, men iøvrigt opretholdt de gældende Ordninger og Priser, til 42 à 45 Kr., vilde Forbrugerne saaledes være kommet til ialt at betale 60 à 70 Mill. Kr. mere for deres Brødforsyning om Aaret. Hertil skal saa lægges Statstilskuddet paa de 7,5 Mill. Kr., om man ogsaa vil tænke sig, at dette bortfalder. Man vil heraf se, at disse Ordninger betyder ca. 20 Kr. om Aaret pr. Individ. Ved Bedømmelsen af disse Tal maa man paaregne, at det alene drejer sig om grove Skøn, og at det for en Del drejer sig om et internt Kredsløb, idet Landbrugerne jo paa eengang er Kornproducenter og Brødfbrugere. Nettooverførselen fra Landbruget til Brødfbrugerne uden for Landbruget kan da anslaaes til omkring 45 Mill. Kr., for saa vidt man regner med en „fri“ Pris af nævnte Størrelse. Imidlertid maa det understreges, at der ikke er nogen som helst Anledning til at opfatte den „frie“ Pris som mere naturlig eller retfærdig end f. Eks. den gældende Maksimalpris. De anførte Tal tjener alene til at angive Størrelsesordenen af Virkningen, om man valgte en anden Fremgangsmaade.

12) For det Foderkorns Vedkommende, der sælges til Kredse uden for Landbruget, ligger Betydningen i at være kommet ind under Ordningen væsentligst deri, at de ellers maatte have betalt mere for Kornet. De fleste af de Anvendelser, det drejer sig om, er saadanne, at de i Konkurrencen sikkert vilde have vundet over Svinene, om man blot vilde muliggøre det for dem at købe Korn i Konkurrence med Svinene. Den nuværende Ordning er selvsagt til Fordel for dem, dog kun i ringe Grad for Industrien, der — som paavist — maa erlægge en forholdsvis høj Pris for Kornet.

13) Den førte Politik har paa et Par Omraader — ud over det rent prismæssige — haft Betydning for Befolkningens Adgang til at købe vigtige Næringsmidler. Det betydelige Tilskud til Rugbrødsfremstillingen, der har muliggjort, at et Kilo-gram Rugbrød kan købes til en lavere Pris end et Kilo Rug, har gjort Rugbrød til et relativt billigt Fodermiddel; man maa have Lov til at antage, at dette har været et stærkt vejende Moment, da man traf Afgørelse om, at Rugbrødet skulde rationeres, idet det viste sig umuligt at kontrollere Overholdelsen af Forbudet mod Opfodring. Dette Moment har sikkert i endnu højere Grad været afgørende for Beslutningen om Rationeringen af Gryn, der — takket være det meget ujævne Forbrug — egner sig meget daarligt til at blive rationeret.

Der er herved skabt den ret paradoksale Tilstand, at man i en Tid med Knaphed paa Fødemidler rationerer de Fødemidler, der kræver de færreste Afgørdeenheder til at yde en vis Mængde Kalorier i Ernæringen og derved maaske driver nogle over til et større Forbrug, end de ellers vilde have haft, af de forædlede Produkter, der kræver relativt flere Gange saa mange Afgørdeenheder. Da der spares Korn ved at lade Befolkningen spise Brød i Stedet for Kød og Flæsk, maa man vel ogsaa antage, at for saa vidt det bliver nødvendigt at skære Forbruget yderligere ned, maa dette ske gennem større Rationer af Brød, der da maa tilsættes større Mængder af Byg, og af Gryn, hvor Reserverne jo er store, hvad man selvsagt under de nuværende

Prisforhold først kan gøre, naar det store Flertal af Befolkningen nærer saa stærkt Ønske herom, at man kan være sikker paa, at de større Rationer ikke gaar i Hestene eller Fjerkræet.

14) Til sidst blot et Par Bemærkninger om Finansieringen af Kornordningens Administration. Man har herom fastsat, at Staten skal betale Landbrugsministeriets Kornnævn og Statens Kornkontor og kan give Tilskud til de kommunale Kornnævn, hvis Udgifter iøvrigt dækkes af Kommunerne. Til disse Formaal er der af Staten paa Finansloven for 1942/43 bevilget:

Statens Kornkontor	885 000	Kr.
Vederlag til kommunale Kornnævn	1 068 000	"
Vederlag til Tærskningskontrol	400 000	"
Landbrugsministeriets Kornnævn	9 000	"
	<hr/>	
	2 362 000	Kr.